

שׂוּרָה או שִׁירוֹת

■ וּמִדּוּעַ תִּתְנַשָּׂאוּ עַל קֶהֱלִי ה'?

הַתּוֹרָה אֵינָנָה סֵפֶר הִיסְטוֹרִיָּה. הַתּוֹרָה הִיא סֵפֶר הַנְּבוּאָה, הַמְּסַפֵּר אֶת הַשְּׁתַלְשֻׁלוֹת דְּבַר ה' הַמְלֻוּוֹת אֶת הָאֲנוּשׁוֹת מֵרֵאשִׁית דְּרַכָּהּ. מִשׁוּם כֵּךְ, בְּזַמְנֵים שְׁבָהֵם נַעֲדָרָה הַנְּבוּאָה, נַעֲדָר מִן הַתּוֹרָה כֹּל תִּיעוּד הִיסְטוֹרִי.

לְדוּגְמָה, פִּרְשֵׁת קוֹרַח עוֹסֶקֶת בְּאִירוּעֵי הַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַּמְּדַבֵּר, וּמִיד אַחֲרֶיהָ פִּרְשֵׁת חוֹקֵת הַמִּתְאַרֶת אֶת הַמִּתְרַחֵשׁ בַּשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה לְהִלִּיכְתֶּם בַּמְּדַבֵּר. בּוֹלְטֵת הָעוֹבְדָה, שְׁשֻׁלוּשִׁים וְשִׁמוּנָה שְׁנוֹת הַנְּדוּדִים שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל בַּמְּדַבֵּר לֹא זָכוּ לְהַנְצִיחָה בַּתּוֹרָה, כִּי בִּהְיוֹן לֹא הִיִּתְּנָה נְבוּאָהּ.

גַּם סֵפֶר דְּבָרִים הוּא בְּסֶךְ הַכֹּל סִיפּוּרוֹ שֶׁל חוֹדֶשׁ וּשְׁבוּעָה אֶחָד בְּלִבָּד, מֵרֵאשִׁי חוֹדֶשׁ שְׁבֻט עַד שְׁבֻעָה בְּאֶדְרָה.

אוֹלָם גַּם בְּמִישׁוֹר הַנְּבוּאָה, לֹא הִכֵּל נִכְתַּב.

עַל מִסְפָּר הַנְּבִיאִים שֶׁהָיוּ בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֲנִי לְמַדִּים מִן הַגְּמָרָה:

”הֲרַבָּה נְבִיאִים עִמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, כַּפְּלִיִּים כִּיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם (יֹתֵר מִמִּילִיּוֹן נְבִיאִים); אֲלֵא, נְבוּאָה שֶׁהוֹצֵרְכָה לְדוֹרוֹת - נִכְתְּבָה, וְנְבוּאָה שֶׁלֹּא נִצְרַכָּה לְדוֹרוֹת - לֹא נִכְתְּבָה.”
(מְגִילָה יֵד.)

הַעִיקְרוֹן הַזֶּה יִנְחָה אוֹתָנוּ גַּם בַּתּוֹלְדוֹת עִם יִשְׂרָאֵל בַּמְּדַבֵּר. בְּאַרְבַּעִים שְׁנוֹת נְדוּדֵי בַּמְּדַבֵּר, הַתְּרַחֲשׁוּ אֶלְפֵי אִירוּעִים גְּדוֹלִים וְקִטְנִים אֶךְ לֹא הִכֵּל נִכְתַּב וְתוֹעֵד. רַק אִירוּעַ שֵׁישׁ בּוֹ מִשְׁמַעוֹת לְדוֹרוֹת הַבָּאִים, נִכְתַּב בַּתּוֹרָה.

תִּיאוֹר מַחְלֻקֵּת קוֹרַח וְעֵדְתוֹ מוֹל מִשָּׁה וְאַהֲרוֹן, מִסְתֵּיִם בְּדַבְרֵי הַסִּיכּוּם הַבָּאִים:

”זָכְרוּן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אֶהְרֹן הוּא לְהִקְטִיר קִטְרֵת לְפָנַי ה', וְלֹא יִהְיֶה כְּקִרְחַ וְכַעֲדָתוֹ...”
(בַּמְּדַבֵּר יוֹ, ה.)

האירוע הזה ייחקק כזיכרון ולקח לדורות הבאים. הוא יצטרף לעוד אירועים שליליים, אשר באופן ניגודי הבליטו דווקא פן חיובי. הנה כמה דוגמאות:

1. על מדרגתו הגבוהה של משה רבנו, אנו למדים דווקא מתוך הקובלנה של אהרן ומרים:

”לא כן עבדי מִשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בוּ וּמְרָאָה וְלֹא בְחֵידָת...
וּמִדְּוַע לֹא יֵרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמִשְׁחָה?”
(במדבר יב, ז-ח)

2. גם על מעלתו הגבוהה של אהרן הכהן, אנו למדים דווקא מתוך הערעור של קרח וכל עדתו:

”...וְהִנֵּה פָּרַח מִטֶּה אֶהְרֹן לְבֵית לֹוִי, וַיֵּצֵא פָּרַח וַיִּצֵּץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׂקָדִים.”
(במדבר יז, כג)

3. גם תפקידם האמתי של הכהנים והלוויים מתברר דווקא על רקע זיופו של קורח, שהיה משבט לוי ובן דודו של אהרן הכהן. מתעוררת שאלה, מדוע אין התורה מספרת בשבחם של הצדיקים באופן ישיר כי אם בצורה עקיפה בהקשר לערעורם של אחרים? אפשר אולי לומר, שהגורם לכך הוא מידת הענווה; מעלת הטוב לא תוצג לראווה בתורה עד שיהיה אילוץ לעשות זאת בלית ברירה. נשוב אל פרשת קורח.

ההאשמה המרכזית של קורח ועדתו כלפי משה ואהרן, הייתה זו:
”...וּמִדְּוַע תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קַהֲל ה'?”
(במדבר טז, ג)

על האשמה זאת חזרו גם דתן ואבירם משבט ראובן:
”...כִּי תִשְׁתַּרְר עָלֵינוּ גַם הַשְּׁתַרְר.”
(שם, פסוק יג)

חז"ל אמרו "כל הפוסל - במומו פוסל". במילים אחרות: כדי לחפות ולהסתיר על מומו וחסרונותיו - מטיח בעל המום האשמות ועלבונות דומים, באדם אחר. לא תמיד זה בא מתוך מודעות מלאה; לפעמים זה נובע מן התת מודע - כדוגמת קורח.

על משה רבנו נאמר:

"וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנָנוּ מְאֹד, מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה". (במדבר יב, ג)

על פי תפיסתה של עדת קורח, היה מעמד הכוהנים הגדולים נישא ורם. משום כך, כאשר היא מטיחה במשה האשמות על יהירות והתנשאות, עדיף שיבדקו בציציות עצמם.

כאשר משה רבנו שומע את ההאשמה החמורה הזאת, הוא נופל על פניו. תגובה זאת אינה ביטוי לחוסר אונים, אלא ביטוי לחרדה גדולה מאד. לפתע מתחוור למשה רבנו, שאֲחִיו בני לוי רואים את תפקידם בצורה הפוכה לחלוטין ממה שהיה צריך להיות.

דבריו של קורח מעידים על גישתו ותפיסתו את תפקיד הכהן והלוי. במקום לראות בתפקיד שירות לעם ישראל וקרבה רוחנית לאלוקים, הם רואים בתפקיד הזה קידום של שורה וכבוד. כל בעייתם היא, מדוע זכו משה ואהרן לכבוד הגדול הזה, ולא הם.

משה נוכח לחרדתו, כי עבודת הקודש בנשיאת ארון הברית כפי שנעשתה על ידי קורח, נפסלה במחשבת גאוה והתנשאות!

■ לְפָנֵי הָעֵדָה לְשָׂרְתֶם

מתגובתו של משה רבנו נוכל ללמוד רבות על מהות תפקידם של הלויים והכוהנים:

"הַמַּעֲט מִכֶּם כִּי הַבְּדִיל אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו, לְעַבֵּד אֶת עֲבֹדַת מִשְׁכַּן ה' וְלַעֲמֹד לְפָנֵי הָעֵדָה לְשָׂרְתֶם". (במדבר טז, ט)

נשים לב לשלושה עקרונות בדבריו של משה:

1. "לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו" – קרבת אלוקים היא זכות.
2. "לְעַבֵּד אֶת עֲבֹדַת מִשְׁכַּן ה'" – זו אינה סתם עבודה, אלא עבודת קודש; זהו בית אלוקים.

3. "לַעֲמֹד לְפָנֵי הָעֵדָה לְשָׂרְתֶם" – התפקיד הוא לעמוד ולשרת את העם; הווי אומר, להביא את משאלת לב העם ואת כאבו לפני ה'.

העקרונות האלו משדרים ענווה, מסירות והקרבה, בעוד שהשקפת עולמו של קורח על עבודת הכוהנים והלויים, הפוכה לחלוטין.

בפרשת בהעלותך אנו למדים על הכשרת שבט לוי לתפקידו:

"וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לְפָנַי ה', וְסָמְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְדֵיהֶם עַל הַלְוִיִּם". (במדבר ח, י)

סמיכת הידיים היא ביטוי לייפוי כח. עם ישראל מייפה את כוחם של הלוויים להיות שלוחיהם בקרבם אל הקודש. לא כל אחד ראוי להתקרב אל הקודש, ולא כל אחד מסוגל לעמוד ברמה הגבוהה הנדרשת למשרת ה'. למעשה, הלוויים לוקחים על עצמם תפקיד אשר עלול לעלות להם גם בחייהם. את תפקיד הלוויים נוכל להמשיך לנתח ("פיוז"), המיועד להישרף במקרה של עלייה גדולה בעומס החשמל, וזאת כדי להגן על הבית שלא יישרף. הלוויים מגנים על עם ישראל שלא יישרף באש ה'.

ה' אומר זאת בעצמו:

"וְאֵתְנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתָנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֵבֶד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִהְיֶה בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֹשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ". (שם, פסוק יט)

כאן מתבררת משמעות המושג 'כפרה'. כפרה היא מלשון 'כפורת', דהיינו כיסוי. הווי אומר, הלוויים נכנסים אל הקודש פנימה כשלוחי בני ישראל ומהווים כעין חומה המכסה ומגנה על העם. די בטעות אחת כדי שישלמו בחייהם, דוגמת טעותם של נדב ואביהוא. עבודתם של הלוויים היא בגדר הקרבה עצמית, שתפקידה להגן על שלמות בני ישראל.

במאמר "שבט לוי בשליחות העם" לפרשת בהעלותך, הצגנו את שרשרת ייפוי הכח המועברים מזה לזה:

"וְהַלְוִיִּם יְסָמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים, וְעָשָׂה אֶת הָאֶחָד חֹטָאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה לַה' לְכַפֵּר עַל הַלְוִיִּם". (שם, פסוק יב)

גם הלוויים סומכים את ידיהם ומייפים את כח שליחיהם. במקרה דנן, השליחים הם הקרבנות הנשרפים. הקרבן נשרף לפני ה', ובכך מכפר ומגן על הלוויים שהם עצמם לא יישרפו. כלומר, ישראל מייפים את כוחם של הלוויים, והלוויים מייפים את כח הקרבן הנשרף על המזבח ומציל את כולם.

משה רבנו ידע את המשמעות האמתית של התפקיד שהוא נושא על עצמו. זו הסיבה שבשעת מינויו, סירב לבקשת ה' באומר:

"...מִי אֲנֹכִי..."

(שמות ג, יא)

"...שִׁלַּח נָא בְּיַד תְּשַׁלַּח".

(שמות ד, יג)

לימים, כאשר מגיע אליו הנער בריצה ומתלונן:

"...אֶלְדָּד וּמִיָּדָד מְתַנַּבְּאִים בַּמִּחְנֶה",

(במדבר יא, כז)

משיב לו משה:

"...הַמְקַנָּא אֶתָּה לִי? וּמִי יִתֵּן כָּל עֵם ה' נְבִיאִים כִּי יִתֵּן ה' אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם".

(שם, פסוק כט)

הלוואי ולא יצטרכו אותי. הלוואי שכולם יהיו במדרגתי. הלוואי שכל העדה יהיו נביאים.

דווקא משום כך, בחר הקב"ה במשה להיות נביאו ושלוחו, המתווך בינו לבין עמו. לאור כל התובנות האלה נבצר מאתנו להבין, איך עדיין מסוגל קורח להטיח בו את המילים:

"...וּמִדְּוַע תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קַהֲל ה'".

(במדבר טז, ג)

את התיקון לעיוות הקשה של קורח, ביצע שמואל הנביא שהיה מבני בניו של קורח הלוי.

שמואל הנביא שירת את ישראל באמונה כל ימי חייו, כדברי הכתוב:

"וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּיו. וְהִלֵּךְ מִיַּד שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בֵּית אֵל וְהִגְלָגַל וְהִמְצִיפָה".

(שמואל א-ז, טו-טז)

שמואל הנביא היה עובר ממקום למקום כדי ללמד את העם תורה. מעולם לא לקח מאיש מאומה. כל כולו היה קודש לשירות עם ישראל, ולכן היה מסוגל לעמוד ולהוכיח את העם בדברים הבאים:

"...וְאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיכֶם מִנְעָרֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה. הֲגִנִי עָנּוּ בִי נִגְדָה ה' וְנִגְדָה מִשִּׁיחוֹ אֶת שׁוֹר מִי לְקַחְתִּי? וְהַמּוֹר מִי לְקַחְתִּי...?".

(שמואל א יב, ב-ג)

■ כָּלֵם קְדָשִׁים

מדרש רבה מתאר בלשון ציורית את הויכוח שניטש בין קורח לבין משה רבנו:

”וַיִּקַּח קֹרַח” (במדבר טז, א) -

מה כתיב למעלה מן הענין? (סוף פרשת 'שלח' הסמוכה לפרשת 'קרח') -

”וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית” (במדבר טו, לח).

קפץ קורח ואמר למשה: טלית שכולה תכלת מהו שתהיה פטורה מן הציצית?
אמר לו: חייבת בציצית.

אמר לו קורח (בלגלוג): טלית שכולה תכלת אינה פוטרת את עצמה, ארבעה
חוטמים תכלת פוטרים אותה?!
ושוב אמר לו:

בית מלא ספרים (ספרי תורה), מהו שיהיה פטור מן המזוזה?

אמר לו: חייב במזוזה.

אמר לו קורח (בלגלוג): כל התורה כולה אינה פוטרת את הבית, פרשה אחת
שבמזוזה פוטרת את הבית?!”
(במדבר רבה, פרשה יח, ג)

הוויכוח הזה משקף לכאורה את טענת קורח. אם כל העדה קדושים, מדוע שלא
יהיה קשר ישיר בין כל אחד ואחד לבין הקב"ה? מדוע יש צורך במתווך שייצג
את העם כלפי ה' ואת ה' כלפי העם? העם דומה לטלית שכולה תכלת, ולבית
מלא ספרי תורה. מדוע יש צורך בעוד פתיל תכלת? מדוע יש צורך בעוד פרשיית
המזוזה? - ”מִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֹהֵל ה'?”

טענה זו נשמעת מגוחכת כאשר נזכרים באותו חיל ואותה רעדה שאחזו בבני
ישראל במעמד הר סיני, בשמעם ישירות את קול ה'. לא נשכח כיצד ניגשו בני
ישראל בעצמם אל משה והתחננו לפניו:

”...דַּבֵּר אֶתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה, וְאַל יִדְבֹר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן נָמוּת!” (שמות כ, טז)

העם מפציר במשה שישימש כמתווך בין ה' לביןם, כדי שהם לא יישרפו באש
הבוערת שעל הר סיני.

כלומר, אנו שוב נפגשים בתפקידו של המתווך, המשמש כחומת מגן על העם
בעמידה סמוך לקודש. המתווך לוקח על עצמו את הסיכון של שריפה באש
השכינה, ובכך הוא מגן בגופו על עם ישראל.

על מסירות נפשו של משה רבנו למען עם ישראל, אנו לומדים מנקיטתו בצעד נועז ביותר לפני ה' אחרי חטא העגל:

”וַעֲתָה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתְךָ, וְאִם אֵין מַחְנִי נָא מִסַּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ.” (שמות לב, לב)

גם ישעיהו הנביא בנבואתו, רמז למשה רבנו, מבלי להזכיר את שמו בפירוש:

”...אֲשֶׁר הָעֵרָה לְמֹות נַפְשׁוֹ, וְאֵת פְּשָׁעִים נִמְנָה, וְהוּא חָטָא רַבִּים נֶשְׂא וּלְפִשְׁעִים יִפְגִּיעַ (יפציר בתפילתו).” (ישעיהו נג, יב)

נשוב ונבחן את המשל שהציג קורח בפני משה על פי המדרש: 'טלית שכולה תכלת ובית מלא ספרים'.

לכאורה, טענתו של קורח צודקת. מדוע בית מלא ספרי תורה זקוק לשתי פרשיות על מזוזת הפתח? מדוע טלית שכולה תכלת זקוקה לפתילי תכלת? לטענת קורח, משה רבנו נמשל לפרשיית המזוזה הנראית מיותרת, כאשר הבית מלא ספרים – המשולים לעדה שכולם קדושים.

כשנתבונן בדבר נגלה, כי 'בית מלא ספרים' פירושו – שהספרים נמצאים בתוכו מבחינה פיזית, אך הם אינם מחוברים אליו בצורה מהותית.

החיבור האמתי לבית מתבצע על ידי הצמדה לבית או לפריט שמייצג את הבית. מה מייצג את הבית? פתח הבית. מדוע? כי פתח הבית משמש כמבוא ושמירה; אין לו מעמד עצמי, אלא הוא טפל לבית ובטל אליו. משום כך הוא מייצג את הבית. חיבור הפרשייה למזוזת הפתח – כלומר אל המשקוף העומד – משרה את שם ה' על הבית.

מהו הנמשל?

הבית מייצג את עם ישראל. מזוזת הפתח מייצגת את משה. ספרי התורה שבבית וגם הפרשייה על מזוזת הפתח – מייצגים את ה'.

אמנם "כָּל הָעֵדָה כָּלָם קִדְשִׁים" – זה הבית; "וּבְתוֹכָם ה'" – אלו ספרי התורה שבבית. אך עדיין אין **חיבור** בין ה' לבין העדה, כפי שאין חיבור בין הספרים לבין הבית.

נכון שמשכן העדות נמצא פיזית בתוך מחנה ישראל, אך **החיבור המהותי** מתבצע דרך הקשר הנבואי, התורה והמצווה. החיבור של ה' אל העדה הוא דרך נביא, שבעיני עצמו הוא בטל לעם ישראל. כשהנביא הוא עֵנָן כמשה, שכל כולו עומד לשירות עם ישראל, החיבור של ה' אליו הוא כחיבור ה' לכלל ישראל. משה רבנו הוא כמזוזת הבית הבטלה לבית, ועליה מודבקת פרשייה שהיא דבר ה' אליו.

גם בנוגע לטלית התכלת, ידית האחיזה בטלית היא בציציותיה. חוטי הציצית ביחס לטלית הם כפתח הבית ביחס לבית. אנו רואים זאת בבירור בספר יחזקאל:

”וַיִּשְׁלַח תְּבַנִּית יָד וַיִּקְחֵנִי בְּצִיצַת רֹאשִׁי, וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרְץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם...” (יחזקאל ח, ג)

משום כך, אין חיוב צבע התכלת בטלית עצמה, אלא בפתילים, שהם טפלים לטלית ומשום כך הם מייצגים אותה ולא את עצמם. באותו אופן, אם הנביא היה רואה את עצמו גבוה מכל העם, דבר ה' לא היה דבק בעם ישראל. קורח לא ראה את עצמו כמשרת ציבור וכטפל אליו, אלא כעומד מעל כלל הציבור. משום כך הוא לא נבחר על ידי ה' להיות שליח ציבור.

■ וַיִּקַּח קָרַח

התובנה הזאת תפתור קושי ידוע. הפרשה פותחת בביטוי ”וַיִּקַּח קָרַח”. לפתיחה הזאת אין קשר הגיוני להמשך הפסוקים. הכל שואלים, מה הוא לקח? רמז לתשובה נמצא בסופה של הפרשה, כאשר הקב”ה מגדיר ומפרט את תפקידם וחלקם של הכהנים:

”...עֲבֹדַת מִתְּנֶה אֶתְּךָ אֶת פְּהִנְתְּכֶם וְהִזַּר הַקָּרֵב יִנְמָת.” (במדבר יח, ז)

‘עבודת מתנה’ פירושה נתינה. כלומר, את תפקיד הכהונה – ה' נותן, ולא הכהן לוקח. מה שעשה קורח היה לקיחה. הוא דרש את הכהונה לעצמו בניגוד למהותה. זו היא כוונת התורה בציננה: ”וַיִּקַּח קָרַח” בפתח של הפרשה.

■ שִׁרְהָ או שִׁרְהָ

הוויכוח בין משה רבנו לקורח, מציף את השקפת התורה בנוגע לכל תפקיד הנהגתי בישראל.

מה כותבת התורה ביחס למנהיג הגבוה ביותר שהוא המלך?

”שׁוֹם תִּשִּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ...” (דברים יז, טו)

כלומר, תנאי ראשון הוא בחירת ה'. הקב"ה בוחר את מלך ישראל, ורק אחר כך מבקשים את חוות דעתו של העם.

במצוות המלך מדגישה התורה פרט חשוב ביותר:

"וְכָתַב לּוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר... וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו... לְבִלְתִּי רוּם לְבָבוֹ מֵאַחֲיוֹ..."

(שם, פסוקים יח-כ)

תכונת הענווה היא מתכונות היסוד של המלך. עיקרה הוא במודעות לתפקידו כמשרת העם.

הדוגמה המובהקת שניתן להציג קשורה ברחבעם בן שלמה המלך. רחבעם נועץ בשריו הבכירים והזוטרים בטרם השיב לעם על בקשתם להקל מעליהם את עוליה הכבד של המלכות.

מה הייתה תשובת הצעירים?

"וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו הַיְלָדִים אֲשֶׁר גָּדְלוּ אִתּוֹ... כֹּה תֹאמַר לְעַם הַזֶּה... אָבִי הֶעֱמִיס עֲלֵיכֶם עַל כְּבֹד וְאֲנִי אוֹסִיף עַל עֲלֵכֶם..."

(מלכים-א יב, י-יא)

ומה הייתה תשובת הזקנים והבכירים?

"וַיַּנְעִץ הַמֶּלֶךְ רַחֲבֵעָם אֶת הַזְּקֵנִים... וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו לֵאמֹר, אִם הַיּוֹם תִּהְיֶה עֲבָד לְעַם הַזֶּה, וְעַבְדְּתֶם וְעַנִּיתֶם וְדַבַּרְתֶּם אֵלֵיהֶם דְּבָרִים טוֹבִים וְהָיוּ לָךְ עֲבָדִים כָּל הַיָּמִים..."

(שם, פסוקים ו-ז)

בסופו של דבר קיבל המלך רחבעם את עצת הצעירים הרעועה, ובו ביום נתחלקה מלכות ישראל לשניים.

עצת הזקנים הטובה שימשה השראה לרבן גמליאל בבואו למנות תלמידי חכמים לתפקידי שררה.

בגמרא מובא המעשה הבא (בתרגום חופשי):

"מעשה ברבן גמליאל ורבי יהושע שהיו מפליגים בספינה. בידי רבי יהושע הייתה כמות אוכל וסולת שהכין לעצמו. היה עיכוב בדרך כתוצאה מטעות בניווט, ורבן גמליאל שלא התכונן לעיכוב הזה הבחין כי המזון שהכין, אזל. עקב זאת הוא נאלץ לסעוד עם רבי יהושע במזונו הוא. לשאלתו כיצד ידע מראש שיהיה עיכוב בהפלגה, השיב רבי יהושע: יש כוכב אחד שעולה אחת

לשבעים שנה והוא מתעה את הספנים. אמרתי שמא יעלה ויתעה גם אותנו. לכן הכנתי כמות גדולה יותר של מזון [יש אומרים כי הכוכב הזה הוא כוכב השביט המפורסם 'האלי' המופיע פעם בשבעים שנה].

אמר לו רבן גמליאל: כל כך חכמה בידך ואתה עולה בספינה? השיב לו רבי יהושע: עד שאתה תִּמְהַ עלי, תִּמְהַ על שני תלמידיך רבי אליעזר חסמא ורבי יוחנן בן גוּדְגָדָא, שיודעים לשער כמה טיפות יש בים ואין להם לא לחם לאכול ולא בגד ללבוש. כששמע זאת רבן גמליאל החליט, שכשיחזור ימנה אותם לתפקידי מפתח. כשעלה, שלח להם ולא באו. חזר ושלח להם ובאו. אמר להם: **כמדומים אתם ששררה אני גותן לכם? עבדות אני גותן לכם!** (הוריות י)

מי יתן ומנהיגי ישראל יאמצו את עקרונות התורה להנהגת הציבור.

